

9 SEPTEMBER

ISOC
INTERNATIONAL
SCIENTIFIC
ONLINE
CONFERENCES

INTERNATIONAL CONFERENCE IN

TURKEY

THEORY AND ANALYTICAL ASPECTS OF RECENT RESEARCH

OpenAIRE

info.interonconf@mail.ru

www.interonconf.org

TABLE OF CONTENTS

Зиядуллаев Шухрат Худойбердиевич Камолов Зайниддин Сайфутдинович Жуманкулов Гафур Алмаматович РОЛЬ ФАКТОРОВ РОСТА И НЕОАНГИОГЕНЕЗА В РАЗВИТИИ И ПРОФРЕССИРОВАНИИ ПАРАПРОКТИТА	5
Ergashev Sardorbek Faxriddinovich. "TIJORAT BANKLARINING KREDIT PORTFELINI BOSHQARISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI"	7
Omonov Zafarjon Nematullaevich TIJORAT BANKLARNING ELEKTRON PULLAR BILAN ISHLASH	14
Olimjanov Dilshodbek O'rinboy o'g'li BOZOR MUNOSABATLARNI IQTISODIYOTGA TA'SIRI	18
Valijonova Nafosatxon Otabek qizi CHET TILLARINI RIVOJLANTIRISHDA MILLIY METODIKA VA TA'LIM TEXNOLOGIYALARI	21
Xajabdullayeva Halima Hikmat qizi KATTA MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA EKOLOGIK TA'LIM BERISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH	25
Sadullayeva Shamsiyabonu Mukhiddinova Toshkulov Mekhroj Odilovich Shonazarova Nodira Khudoyberdiyevna PATHOLOGY OF THE THYROID GLAND IN WOMEN RHEUMATOID ARTHRITIS	32
Анвар Аскарлович Хайдаров ЭМОЦИОНАЛ- ЭКСПРЕССИВЛИКНИНГ ИНТОНАЦИЯДА ИФОДАЛАНИШИ	40
Turgunov Bahromjon Raximjonovich TALABALARNING INTELLEKTUAL SALOHİYATIGA TA'SIR QILUVCHI ICHKI VA TASHQI OMILLAR	44
Umurova Khushvakt Hakimovna SPECIFIC PECULARITIES OF CUSTOMS AND TRADITIONS OF UZBEK AND TURKISH PEOPLE	51
В.А. Abdiyeva TURG'UN BIRIKMALARNI NEMIS TILIDAN O'ZBEK TILIGA O'GIRISH YO'LLARI	55
Сюткина Светлана Михайловна ОБ ОДНОМ ПРИЁМЕ РЕШЕНИЯ ЗАДАЧ ПО СТЕРЕОМЕТРИИ.	58
Дусимматов К. Ю. Ҳаклиев В.Б. ВАТАННИНГ МАЪНАВИЙ-АХЛОҚИЙ АСОСЛАРИ.	62
Мехmonova Fotima Xusanovna PEDAGOGIKADA МАТЕМАТИКАНИ О'QITISHGA ILMIY YONDOSHILISHI	67
Komilov Ulug'bek Isrojiddinovich PEDAGOGIK O'QITISH AMALIYOTINI TASHKIL ETISHNING INTERFAOL METODLARI	72
Махкамова Л.Р МЕТОДЫ И ТЕХНОЛОГИИ УСТАНОВКИ СОЛНЕЧНЫХ ПАНЕЛЕЙ НА ПЛОСКИХ КРЫШАХ: АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ И ЭКСПЛУАТАЦИОННЫЕ АСПЕКТЫ	77
Ma'rupova Durdona AN EXPLORATORY STUDY OF ANTITHESIS	82
Mirzaraximova Xilola Raimovna ONA TILI VA ADABIYOT DARSLARIDA INTEGRATIV YONDASHUVNING AHAMIYATI	84

ЭМОЦИОНАЛ-ЭКСПРЕССИВЛИКНИНГ ИНТОНАЦИЯДА ИФОДАЛАНИШИ

Анвар Аскарлович Хайдаров

БухДУ, инглиз тилшунослиги кафедраси профессори

Аннотация. *Нутқ товушлари, уларнинг ҳосил бўлиш типлари, ўзгариши, бўгин, интонация, пауза, ургу каби фонетик ҳодисалар ва уларга хос хусусиятлар ҳақида тавсифий фонетикада фикр юритилади. Қайд қилинган ҳодисалар нутқий алоқа жараёнида яхлит бир системага бирлашиб, ягона нутқий актни юзага келтиради. Шундай нутқ занжирини ҳосил қилувчи сегмент, суперсегмент элементлар нутқда деярли бир хил иштирок этади. Калит сўзлар: бўгин, интонация, пауза, ургу, ритм, нутқий жараён.*

Abstract. *Descriptive phonetics considers speech sounds, their types of formation, changes, phonetic phenomena such as syllables, intonation, pauses, accents, and features inherent in them. The missed events combine into a holistic system in the process of speech communication, giving rise to a single speech act. So the segment that forms the speech chain, supersegment elements participate in speech almost the same way.*

Keywords: *syllable, intonation, pause, accent, rhythm, speech process.*

Эмоционал-экспрессивликни ифодалашда суперсегмент элементларнинг роли каттадир. Биз ушбу мақоламизда суперсегмент фонетик воситалардан бири интонация ва унинг услубий хусусиятлари ҳақида фикр юритамиз. Интонация “лотинча” сўз бўлиб, баланд товуш билан талаффуз қилиш, оҳанг демақдир. Интонация нутқ бўлақларининг синтактик маъноси ва ҳиссий бўёқдорлигини ифодалаш учун хизмат қилади. У нутқда овознинг баланд-пастлиги, оҳанг орқали рўёбга чиқади

Интонацияга хос хусусиятлар рус тилшунослигида В.А. Артёмов, И. А. Светазарова, Э.А.Бризгунова, Н.В. Черемисина, А.Н.Васильева, А.А. Мачкова, А.К. Цеплитис, Р.М. Гайдучик каби олимларнинг илмий ишларида учрайди.

Ўзбек тилшунослигида эса интонацияга хос хусусиятлар А.Ғуломов, Ҳ.Йўлдошева, Э.Қиличев, И.Ҳожиалиев, А.Хайдаровларнинг илмий ишларида батафсил ёритилган. Х. Йўлдошова интонацияга хос хусусиятларни экспериментал фонетика нуқтаи назаридан таҳлил қилган бўлса, тадқиқотчи

А. Хайдаров ўз илмий ишида интонациянинг коннотатив маъно ифодалашини ҳақида фикр юритади. Айрим тилшунослар фикрича, интонация оғзаки нутққа хос бўлиб, алоҳида бир системани ташкил қилади. Нутқ мелодикаси ва ритми, нутқ тезлиги ва тембри, логик урғу кабилар интонациянинг таркибий қисмлари бўлганидан буларнинг барчаси суперсегмент воситалар ҳисобланади ҳамда доимо нутқ таркибида яшайди. Гапнинг ҳар бир бўлаги тезлиги турли коммуникатив (алоқа) турларида ҳар хил бўлади, чунки ҳар бир гап маълум функцияни бажаради. Дарак, сўроқ ва буйруқ гаплар фикр билдиради. Ундов гаплар эмоция ифодалайди. Эмоционал-экспрессивликни ифодалашда интонация алоҳида характерга эга, чунки у ҳар қандай гапнинг асосий ва характерли белгисидир. У гап курилишида алоҳида бирлик сифатида иштирок этади. Интонация икки вазифани бажаради. 1) эмоционал булмаган гаплардан эмоционал гап ҳосил қилади, яъни ундов интонацияси билан айтилган ҳар қандай гап эмоционал гапга айланади. Масалан: What wonderful weather!

2) Сўзловчининг ҳис-туйғуси эмоциясини ифодалайди.

Эмоционаллик гап тезлигига қараб ҳам белгиланади. Гапнинг ҳар бир бўлаги тезлиги турли коммуникатив турларида турлича бўлади. Жумладан, дарак гап бошида берилган эга гап тезлигига кўра секинроқ бошланиб, кесим таркибидаги максимум даражага етади. Ундов гаплар эса ҳаяжонли белгига эга бўлганлиги учун баланд товуш билан талаффуз этилади. Аммо тезлик пасаяди. Нутқ оҳанги гапдаги сўзларнинг баланд ёки паст талаффуз этилиш системасидир. Шунинг учун сўроқ гаплар оҳанги дарак гаплар оҳангидан тубдан фарқ қилади. Худди шунингдек, сўроқ гап буйруқ гапга нисбатан давомли талаффуз қилинади. Масалан, Why should it worry you? How about phoning them?

Ажратилган гап бўлаклари, ундалма, кириш сўзлар оғзаки нутқда оҳанг билан ажратилади ва ёзма нутқда тегишли тиниш белгилар билан ажратиб ёзилади. Perhaps, it will rain!

Ушбу мисолда, Perhaps кириш сўзи ёзувда вергул билан ажратилган бўлса, оғзаки нутқда интонация билан талаффуз қилинади. Нутқий алоқада интонациянинг икки хусусияти ҳам рўёбга чиқади, яъни интонация мулоқот ўрнатиш ва тингловчига таъсир этиш вазифасини бажаради. Интонация нутқий жараёнда, энг аввало таъсир этиш воситаси сифатидаги хусусиятини намоён қилар экан, бунда эшитилиш жиҳатдан товушнинг баландлиги фарқланади. Услубий жиҳатдан эса интонация таъсир этиш вазифасидан ташқари маълумот бериш вазифасини ҳам бажаради. Жумладан, интонация ўзгариши сўзловчининг рухий ҳолати ҳақида маълумот беради. Интонациянинг эмоционаллик жиҳати асосан услубий

маъно ифодалайди. Интонация сўзловчининг нуткига маълум услубий буёк беришда муҳим восита ҳисобланади.

Шундай қилиб, интонациядан кундалик нутқда унинг мазмунини теран қилиш ва таъсирчанлигини янада оширишда фойдаланиш мумкин, чунки интонациянинг узгариши билан сўзловчининг турли ҳиссиётлари ифодаланади. Интонация асосан оғзаки нутққа хос булган суперсегмент фонетик ҳодиса бўлиб, унинг компонентлари пауза ҳамда урғунинг услубий хусусиятлари ҳақида алоҳида ишларимизда фикр юритамиз.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Haydarov, A. (2020). Methodological features of graphic tools. Middle European Scientific Bulletin, 5.
2. Haydarov, A. (2023). BADIY TASVIRDA RITM, QOFIYA VA OHANGNING O'RNI VA ANAMIYATI. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz), 43(43).
3. Haydarov, A. (2023). Phonetically Inflected Words and Connotative Meaning. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz), 43(43).
4. Haydarov, A., & Yadgarova, Z. (2023). RITM, QOFIYA, INTONATSIYA. Farg'ona davlat universiteti, (1), 108-108.
5. Khudoyberdievna, S. Z. (2021). English phraseology and its integration with terminology. *Academicia: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(2), 1618-1622. <https://www.indianjournals.com/ijor.aspx?target=ijor:aca&volume=11&issue=2&article=265>.
6. Khudoyberdievna, S. Z. (2022). Modern Methods of Translating Phraseological Units. *Eurasian Research Bulletin*, 4, 153-158.
7. Khudoyberdievna, S. Z. (2022). Modern Methods of Translating Phraseological Units. *Eurasian Research Bulletin*, 4, 153-158.
8. Saidova, Z. (2021). Advantages and disadvantages of modular object-oriented dynamic learning environment (moodle) in the system of education. *Центр научных публикаций (buxdu.uz)*, 8(8).
9. Саидова, З. Х. (2016). Обучение в сотрудничестве. *Молодой ученый*, (7), 701-703.
10. Nazarova, N. (2022). Обучение молодых учащихся через интерактивные игры. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.Uz)*, 7(7). извлечено от https://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/49.

11. Nazarova, N. (2023). Analyses of Anthroponyms in the Novel “The Godfather”. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 44(44).